

Тодор Найденов

Тодор Найденов е магистър по фармация и магистър по международни икономически отношения. Професионалният му път преминава през аптека, консултантска компания в областта на фармацията, представителство на водещ производител на лекарствени продукти в България и съсловната организация на магистър-фармацевтите. През 2007 г. е избран за член на УС на БФС, през 2010 – за главен секретар на организацията, а през 2013 за зам.-председател на УС на БФС.

От 2010 г. е член на делегацията на БФС при PGEU и член на Висшия медицински съвет. Има интереси в областта на продължаващото обучение на медицинските специалисти, взаимоотношенията между медицинските специалисти и представителите на фармацевтичната индустрия, иновациите в областта на лекарство освобождаващите системи и фармацевтичното законодателство.

Тодор Найденов
Цветанка Дечева
Илко Гетов

ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА МАГИСТЪР-ФАРМАЦЕВТИТЕ, СВЪРЗАНИ СЪС СИСТЕМАТА НА ПРОДЪЛЖАВАЩОТО МЕДИЦИНСКО ОБУЧЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА НЕЙНОТО РАЗВИТИЕ

Увод

Продължаващото професионално обучение (ППО) е вид обучение, което осъвременява или усъвършенства началното професионално познание и уменията, придобити във формалната система с цел подкрепа за индивида при усвояване на по-добра или по-висока квалификация, за да бъде по-конкурентоспособен на пазара на труда и да се развива кариерно¹.

Според Торнбова и Шопов ППО е от съществено значение за специалистите в сферата на здравеопазването, тъй като и най-доброто обучение вече не е в състояние да осигури толкова голям ресурс и да гарантира валидността на подготовката им до края на професионалната им кариера. Ето защо всеки един от тях за да бъде запознат с новостите, произтичащи от социално-икономическите промени и реформата в здравеопазването трябва постоянно да обогатява и

¹ Акпинар А., и колектив, Продължаващото професионално обучение в контекста на ученето през целия живот в България – Доклад от партньорско посещение, http://refernet.hrhc.bg/ivo/refer_net/website_uploads/File/filetracking/Peer%20review%20report%20BG.pdf. (достъпен към 30.8.2014)

Цветанка Дечева

Маг.-фарм. Цветанка Иванова Дечева. През 2006 г. се дипломира като магистър по „Фармация” от Медицински университет – София. В периода 2007–2012 г. управлява собствена аптека. От 2012 г. работи като специалист по лекарствена безопасност. През юни 2013 г. е избрана за председател на Комисията по качество на Български фармацевтичен съюз, която разработва и утвърждава програмите за продължаващо обучение на магистър-фармацевтите в Република България; участва в изготвянето и дава становища по проекти на нормативни актове в областта на фармацията; разработва и контролира прилагането на правилата за добра фармацевтична практика.

развива знанията и уменията си².

Устойчивото поддържане на професионалната компетентност чрез усъвършенстване на знания, умения и приложението им в работната среда е от съществено значение за магистър-фармацевтите.

Ролята на фармацевта еволюира от експерт отговорен за приготвянето и разпространението на лекарствени продукти до неразделна част от мултидисциплинарните екипи в здравеопазването³. А това е свързано с висока степен на ангажираност при управлението на лекарствената терапия и фокусиране върху фармацевтичната грижа⁴.

Наред с това фармацевтите в ЕС допринасят за здравната образованост на населението с цел забавяне на появата на хроничните заболявания и водят борба срещу наднорменото тегло, алкохолизъм и тютюнопушене. Те играят важна роля при подобряване на възможностите за закупуване на лекарствени продукти за самолечение. В повечето европейски държави фармацевтите предоставят допълнителни услуги като основни диагностични тестове и преглед на употребата на лекарства

² Торньова Б., Шопов Д., Мотивацията на медицинските специалисти като условие за успеха на продължаващото им обучение, Union of Scientists Stara Zagora – International Scientific Conference, Jiny 5-6, 2008

³ Anderson Cl. et al., The WHO UNESCO FIP Pharmacy Education Taskforce, Hum Resour Health. 2009; 7: 45. Published online Jun 5, 2009

⁴ Ibrahim M., Assessment of Egyptian pharmacists' attitude, behaviors, and preferences related to continuing education, Int J Clin Pharm., 2012 Apr;34(2):358-63. doi: 10.1007/s11096-012-9616-4. Epub 2012 Feb 22.

проф. д-р Илко Гетов

Проф. Илко Гетов, д. ф. се дипломира през 1988 г. като магистър-фармацевт във Фармацевтичен факултет на МУ-София. До 1996 г. работи в аптека и болнична аптека. Последователно е докторант, асистент, главен асистент, доцент и професор. Преподава социална фармация, фармацевтично законодателство, фармакоепидемиология и лекарствена регулация на студенти, специализанти и докторанти. Има специализации в Германия и Италия.

Национален консултант по клинична фармация на МЗ, има над 100 научни публикации, докторанти, дипломанти и специализанти. От юни 2013 г. е председател на Български фармацевтичен съюз, член на Изпълнителния комитет на Фармацевтичната група на Европейския съюз (PGEU), редактор на 4 международни и 2 български научни списания.

с цел рационалното им използване^{5,6}.

Като всичко това е единствено възможно при осигуряване на предпоставки фармацевта да поддържа адекватни знания, умения и нагласи⁷. Поради това едно от най-важните изисквания в кариерата на един фармацевт е той да бъде както научно, така и професионално информиран относно новостите във фармацевтичния сектор. Ако фармацевтите искат да бъдат в крак с променящите се регулаторни изисквания, продължаващото професионално обучение (ПО) е от съществено значение.

В редица държави регулаторните институции изискват данни не само за компетентността на дипломираните фармацевти, но и данни за поддържане на тяхната професионална компетентност и практика⁸.

В България системата на ПО на професионалистите в здравеопазването се определя от Закона за здравето⁹.

⁵ European Community Pharmacy Blueprint, Pharmaceutical Group of the European Union, <http://www.pgeu.eu/en/policy/19-the-european-community-pharmacy-blueprint.html> (достъпен към 30.8.2014)

⁶ Tuesca-Molina R, Guallar-Castillón P, Banegas-Banegas JR, Graciani-Perez Regadera A. Determinants of therapeutic compliance in elderly over 60 years old in Spain. Gac Sanit 2006; 20(3): 220-7

⁷ Accreditation Program for Continuing Pharmacy Education Activities The Admissions and Development Branch of the Ordres pharmaciens du Québec, http://www.opq.org/cms/Media/374_38_fr_CA_0_accreditation_program_for_continuing_pharmacie_education_activities.pdf (достъпен към 30.8.2014)

⁸ Developing pharmacy practice – A focus on patient care, World Health Organization and International Pharmaceutical Federation, 2006

⁹ Закон за здравето, в сила от 01.01.2005 г., Обн. ДВ. бр.70 от 10 Август 2004 г., последно изменен и допълнен ДВ. бр.1 от 3 Януари 2014 г.

Съгласно Чл. 182. от същия, съсловната организация на магистър-фармацевтите организира, координира, провежда и регистрира ПО на магистър фармацевтите, като контролът по тази дейност се извършва по ред, определен от министъра на здравеопазването.

Българският фармацевтичен съюз (БФС) е учреден през 2007 година във връзка с приетия година по-рано Закон за съсловната организация на магистър-фармацевтите. Същия нормативен акт вменява на Комисията по качество на БФС задълженията да разработва и утвърждава програмите за ПО на магистър-фармацевтите и организира провеждането на квалификационни курсове за магистър-фармацевти¹⁰.

Във връзка с изпълнението на Закона и Устава на БФС Комисията по качество изготвя Правила за провеждане на ПО на магистър-фармацевти през 2007 година. През 2012 в резултат на анализ от резултатите от натрупаната информация за пет годишен период Комисията по качество предлага промени в тези правила¹¹.

Стоименова и кол. анализирайки системата на ПО на БФС за периода 2007–2009 правят заключението, че тя е добре приета и покрива основните нужди на фармацевтите, обслужващи необходимостта за актуализиране на професионалните им знания и умения. Наред с това те установяват, че лекциите и краткосрочните събития са най-предпочитаната форма на ПО за българските фармацевти. Авторите препоръчват по-голямо участие на академичната общност в продължаващо професионално обучение на фармацевтите, не само като преподаватели, но също така и в организацията на процеса с цел повишаване на доверието към събитията¹².

Съществуващата система на ПО изградена от БФС съчетава в себе си модели и добри практики доказали своята ефективност в цял свят, като отразява различните подходи към ученето през целия живот и професионалния опит на редица специалисти от университетите и фармацевтичния бизнес и практика. В същото време динамичното развитие на фармацевтичната професия и иновационното развитие в областта на информационните технологии поражда нови потребности и нови възможности пред ПО.

Целта на настоящото изследване е да се установят нагласите сред представителите на органите на управление на БФС относно съществуващата системата на ПО на магистър-фармацевтите и възможностите за нейното развитие.

Методика и дизайн

За целите на изследването е използван метода на „фокус-групите”. Проведена е дискусия по предварително изработен сценарий, в която са включени 13 участници. Метода е предпочетен предвид възможностите, които предоставя на изследователите да разширят, уточнят и обогатят представите за изследвания проблем. Наред с това позволява проследяване на начина на формиране на позициите на участниците чрез дискусията. За целите на изследването бе изключително важно да се разберат мненията на представителите на органите на управление на РФК на БФС по повдигнатите въпроси, да се разкрият нови и алтернативни аспекти и нестандартните идеи, свързани с възможностите и предизвикателствата пред системата на ПО на магистър-фармацевтите в България.

¹⁰ Закон за съсловната организация на магистър-фармацевтите, Обнародван. ДВ. бр.75 от 12 Септември 2006 г., последно изменен. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010 г.

¹¹ <http://www.bphu.eu/>

¹² Stoimenova A., et al., Continuing professional education of bulgarian pharmacists 2007-2009, Acta Medica Bulgarica, Vol. XXXVIII, 1, 2011, 90-98.

В резултат на предварителни обсъждания и проведен литературен обзор беше разработен „Сценарий” и „Въпросник”.

„Въпросника” съдържахме четири основни теми свързани със (1) задължителността на ПО; (2) позитивите и негативите на съществуващата система на ПО; (3) нуждите и потребностите и (4) развитието на ПО на магистър-фармацевтите.

Дискусията бе проведена през септември 2013 г. в гр. София, по предварителна уговорка с интервюираните. Продължителността на дискусията бе 140 минути, като през цялото време бе осъществен аудио запис.

Профил на участниците в проучването: Оценявайки факта, че качеството на информация, получена от метода на „фокус-групите”, зависи от компетентността на респондентите и желанието за обзор на максимално широк кръг гледни точки, беше обсъден списък на потенциални участници. При подбора са включени критерии свързани с темата на изследването – заемане на ръководни позиции в органите на управление на РФК и на БФС през мандата 2013–2016 или през предходни мандати и ангажираност с провеждането на ПО на магистър-фармацевтите. (Таблица 1.)

С всички участници беше установен контакт, за да бъдат запознати предварително с целите на изследването и с основните въпроси за обсъждане.

Таблица 1. Профил на участниците във фокус групата

Позиция	Участници (брой)	Относителен дял (%)
Председател на УС на РФК с над 200 члена	3	23.08%
Председател на УС на РФК с по-малко от 200 члена	3	23.08%
Председател на УС на РФК с по-малко от 100 члена	3	23.08%
Член на УС на БФС (с ръководна позиция в РФК в предходен мандат)	3	23.08%
Член на контролна комисия на БФС	1	7.69%

Резултати и дискусия:

Необходимост от ПО на магистър-фармацевтите.

Изследването ясно показва, че всички участници са запознати с европейските и национални регулаторни изисквания към магистър-фармацевтите относно ПО през професионалната им кариера. Наред с това участниците се обединяват, че съществуващата нормативна база определяща съсловната организация на магистър-фармацевтите като институцията отговорна за организирането, провеждането и регистрирането на ПО като „подходяща” и „целесъобразна”. Респондентите не възприемат идеите предлагани от други съсловни организации в здравеопазването за делегиране на отговорностите на други институции и организации.

Позитиви и негативи на съществуващата система на ПО

Като цяло респондентите адмирират и възприемат положително изградената от БФС система за ПО.

В рамките на дискусията участниците бяха приканени да представят критичен поглед към отделните елементи на системата на ПО на магистър-фармацевтите в сегашния вид.

Според респондентите най-значим недостатък е липсата на последици от (не)участието в ПО. Констатира се липсата както на поощряване на фармацевтите преминали по-голям от необходимия брой обучителни форми, така и някои обективни трудности при налагане на санкции за тези, които не отделят необходимите

усилия да покрият установените изисквания.

Изследването показва, че по-голямо значение на това отдават представителите на РФК с по-малко членове. В тези колегии наред с посочените причини се добавя и възможността за по-лесно разпространение на негативните примери до останалите членове, което води и до по-висока степен на демотивация сред тях.

Един от респондентите сподели за примери, в които член демонстрира негативно отношение към ПО и **„...се опитва да го предаде на останалите“**.

По-голяма част от респондентите демонстрираха познаване на механизми за налагане на санкции за членовете на РФК непокрили, нормативните изисквания.

В същото време сред участниците във фокус групата се формира консенсус, че системата на ПО трябва да бъде актуализирана, като се очертаят ясни перспективи за членовете за последствията от (не)участието в ПО. Като те не трябва да бъдат само в посока санкции, а и в **„... ползи за отделните членове“**.

В рамките на дискусията се формира съгласие относно необходимостта от запазване на досега съществуващите минимални прагове, не покриването на които да бъде свързано с налагането на определен тип санкции, както и от въвеждането на такива, над които фармацевтите ще бъдат поощрявани за придобитите знания.

Някои от участниците предлагат да бъдат издавани допълнителни сертификати на магистър-фармацевтите преминали през по-голям брой утвърдени програми за ПО.

Двама от респондентите предлагат отличаването на отделните фармацевти по отношение на броя преминати форми на ПО да се реализира с помощта на отличителни баджове, а системата да бъде популяризирана в обществото посредством подходяща разяснителна кампания.

Един от респондентите предложи санкциите да са свързани с ограничаване на правото на магистър-фармацевта (не покрил минималните изисквания) да бъде избран в органите на управление на БФС и неговите регионални структури.

Една интересна идея предложена по време на дискусията е въвеждането на система от рангове за отделните фармацевти, във връзка с придобитите по време на ПО кредитни точки. Като се предлага също така фармацевтите с по-висок ранг да получават облекчение от размера на за различни такси, за конгреси и обучителни модули организирани от или съвместно с БФС.

Част от респондентите отделят внимание на системата за оценка на знанията придобити по време на обученията. Не съществува единно мнение по отношение на тази система. Въпреки че всички респонденти са единодушни, че такава трябва да съществува, едни предпочитат тестова проверка непосредствено след проведената форма на ПО, докато други предлагат и въвеждане на проверка на придобитите знания за по-продължителен период.

Преобладаващата част от респондентите посочват като съществен недостатък периодът на продължителност на един цикъл от ПО.

Това мнение се формира най-вече поради пряката зависимост от продължителността на циклите от ПО и крайното отчитане на придобитите кредитни точки, респективно възможността за санкции. Според някои от участниците в дискусията **„... възможност в период от три години да няма санкции за тези които отказват да следват правилата действа демотивиращо за останалите.“**

Ето защо част от респондентите отправят препоръки за промяна в правилата, които да дават възможност за „...налагане на санкции за тези които не се обучават веднага след първата година от периода.“

Част от респондентите посочват добри практики в страните-членки на ЕС свързани с поощряването и санкционирането на магистър-фармацевтите във връзка с пок-

риване на изискванията за продължаващо обучение. В това число се представиха и модели, при които съществува пряка зависимост между по-горе посочените изисквания и формирането на работната заплата. Участниците демонстрираха разбирането, че въвеждането на подобни практики трябва да бъде споделена отговорност на съсловната организация, работодателите, регулаторните институции и отделните фармацевти.

Трима от респондентите маркират като негативен елемент от сегашната система преференциалното отношение към академичната общност.

Особеностите, свързани със законодателните изисквания към ПО на магистър-фармацевтите и Единната кредитна система за оценка на краткосрочните и дългосрочни форми за ПО допринасят за относително високото участие на хабилитирани преподаватели в процеса.

Един от участниците споделя „...не трябва обучителите да са единствено от средите на академичната общност при това хабилитирани лица. Има доста колеги от бранша, които има какво да споделят“. Друг отбелязва че фармацевтите „...нямат желание и необходимост да бъдат участници във форуми на които се представят академични лекции близки по своето съдържание до курса на обучение във висшите училища.“

На преден план излизат желанията лекторите да бъдат или представители на фармацевтичната общност извън България или представители на други научни направления, като превес в това отношение получават представителите на икономическите и юридическите дялове на научното познание.

Въпреки че има консенсус сред участниците за наличието на тенденции за промяна в последните години, се отправят и ясни препоръки за включването на все повече фармацевти, като лектори в системата на ПО. Тези препоръки са свързани с очакванията за трансфер на знания и умения и стимулиране въвеждането на добри практики и иновации.

В същото време участниците отчитат и необходимостта в ПО да продължат да бъдат включвани представители на академичната общност. Сред респондентите съществува разбирането за наличието на съществени различия по отношение на придобитите познания от магистър-фармацевтите завършили фармацевтичните факултети през различните години. Последното се обуславя, както от непрекъснатото развитие на медицинското и фармацевтично познание и иновациите в сектора, така и от промяната на фокуса на фармацевтичната професия през последните десетилетия и повишените очаквания на обществото и останалите професионалисти в здравеопазването към фармацевтите.

Дискусията поражда въпроса относно критериите за оценка на събитията от ПО в зависимост от научната степен и/или административна длъжност на лектора.

Част от участниците предлагат премахване на съществуващата система и въвеждане на такава, според която акредитационната оценка ще зависи в по-малка степен от административна длъжност заемана от съответния лектор. За сметка на това се предлага въвеждане на критерии като брой публикации по темата, с която лектора се включва в ПО, брой участия в ПО в предходните години, професионалният опит на лектора, ако той не е от академичната общност и др.

Двама от респондентите предлагат въвеждането на система на двустепенно оценяване. Като първата (предварителна) оценка е свързана с програмата на събитието и очаквания за неговата научна стойност. А втората (крайна) оценка се формира след провеждане на събитието на базата на мнението на присъстващите членове от Комисията по качество на БФС.

Преобладаваща част от респондентите се противопоставят на тази идея.

Особено негативно срещу нея се изказват представителите на по-малките РФК.

Други участниците предлагат въвеждането на списък с държави, лекторите от които да получават допълнителен брой точки. Наред с това се предлага, ако лектора работи в учебно заведение независимо от своята позиция също да получава завишаване на акредитационната оценка.

Интерес представлява дискусиата по отношение на това, дали лекторите работещи в специализирани компании за обучения да получават допълнителен брой точки, като преобладаващата част от участниците се обединяват върху тази идея.

Обект на дискусия сред участниците са формите на ПО, на които на които могат да присъстват ограничен брой магистър фармацевти. В тези случаи е възможно да възникват съмнения относно честността и прозрачността при формиране на групата от участниците в събитието.

Някои от участниците формират своето негативно отношение не поради факта, че имат ограничен достъп до конкретно събитие, а защото част от фармацевтите получават изрична писмена или устна покана от един от организаторите на събитието.

Двама от участниците отчитат незадоволителна информираност по отношение на събитията от ПО. Други участници обаче се противопоставят на това мнение и подкрепят тезата, че събитията от ПО се обявяват на официалната страница БФС и **„...отговорност на всеки член да се запознае с тази информация”**.

В рамките на дискусията се правят конкретни предложения да се използва електронна поща до членовете за повишаване на информираността, относно възможността за посещение на събития от обхвата на ПО, както и да се въведат системи за предварително записване за конкретно събитие. Участниците привеждат примери за въвеждането на такива в някои РФК.

Интересна тема обсъждана по време на дискусията е присъствието на външни лица по време на събитията от ПО. Част от участниците определят това като **„...неприемливо и обидно”**. В рамките на дискусията не се забелязва различно отношение към другите специалисти от сферата на здравеопазването и немедицински лица. Еднакво негативно се възприема присъствието и на двете групи.

Необходим брой събития свързани с ПО

Не съществува единно мнение сред участниците относно необходимия брой събития свързани с ПО, които да се провеждат на територията на РФК и на национално ниво.

Независимо от това дискусията дава възможност да се формират някои изводи. Част от респондентите споделят мнението, че би било добре две трети от събитията покриващи минималните изисквания към фармацевтите да се провеждат на територията на РФК. Като броя на тези обучения е между три и четири в рамките на една година.

Двама от респондентите включват в това число формите на ПО позволяващи на фармацевта да се обучава от работното си място и/или от дома си. А представителите на четири РФК считат че тези форми трябва да формират останалата една трета до покриване на минималните изисквания.

По отношение на обученията на национално ниво участниците отдават предпочитание на по-кратки по своята продължителност, но повече на брой форми на ПО.

Теми на продължаващите обучения

В рамките на дискусията ясно се очертава консенсусното мнение, че ПО трябва да дава възможност, както да се запознаят фармацевтите с новостите в об-

ластта на медицината и фармацията, така и да придобият знания и умения, които да са приложими в ежедневната им практика. В тази посока най-предпочитани са теми свързани с финанси, контрол, маркетинг и фармацевтично законодателство.

Финансиране на ПО

Като финансиране на ПО, респондентите разбират най-вече разходите свързани с наем на зала/техника, хонорари за лекторите и транспортни разходи.

Както бе отбелязано по-горе някои от респондентите изразяват категорична позиция, че обученията трябва да бъдат финансирани изцяло от БФС и/или РФК. Тези респонденти не споделят мнението, че фармацевтите трябва да заплащат такса участие.

Не съществува единно мнение дали средствата трябва да са от събрания членски внос или трябва да се търсят допълнителни финансови източници – целеви дарения и средства от спонсорство и/или отдаване на рекламна площ.

По време на дискусиата някои участници представят примери за готовността на фармацевтите да заплащат такса участие в определени случаи.

По отношение на материалите разпространявани по време на обучителни събития (като например предоставяне на хартиен и/или електронен носител на представяните лекции) преобладава мнението, че те не са необходими, дори напротив. Един от участниците споделя своя опит, че **„...подобни материали до известна степен разсейват участниците и смущават нормалното провеждане на събитията”**. Наред с това друг участник споделя че **„...разходите по подготовка на тези материали са значими и понякога надвишават разходите по наемане на зала”**. В тази връзка се формира консенсус, че за материалите разпространявани по време на обучителни събития или всеки участник трябва да заплаща самостоятелно или да се прилагат алтернативни подходи за предоставяне на информацията в тях.

Форми на продължаващо обучение

Най-предпочитаната форма остава семинара, при който лектора представя материала лице в лице.

По-малките РФК считат за по-неприложимо уеб базираното ПО. Част от респондентите изразяват съмнение в предпочитанията на своите членове към тази форма на ПО поради традиционния скептицизъм към интернет, демографските особености на състава и липсата на традиция.

В по-големите РФК приложение намират всички форми на ПО. Големият брой членове формира разнообразни потребности.

Интерес представляват и по-нетрадиционните форми на ПО – например отдалечените от РФК форми на обучение. В този случай обучителния модул се провежда извън територията на България и позволява участниците наред с възможността да получат знания от предпочитани преподаватели, да проведат и дискусии с тях включително и в неформална обстановка. Също така се дава възможност да се **„...докоснат”** до добрите практики в **„...съседните”** страни.

Оценяване на знанията, придобити от участниците в ПО

Като вече бе отбелязано съществува дискусия относно начина на оценка на придобитите знания.

Обект на дискусия е дали присъствието в залата на обучението е достатъчна гаранция за придобитите знания.

В тази връзка, независимо от това, че този показател не може да бъде използван за оценка на придобитите знания би следвало да се въведе система подпомага-

ща контрола на времето на физическо присъствие на територията, на която се провежда ПО (зала, аудитория). Развитието на други системи в рамките на БФС в това число, електронния регистър и европейската професионална карта създават предпоставки за реализирането на този контрол.

По-голяма част от респондентите се обединяват върху необходимостта от тестова проверка на придобитите знания, независимо от формата на ПО.

В рамките на дискусията се предлага идеята обученията, на които фармацевта физически присъства и преминава успешно формата за проверката на придобитите знания да е свързано със завишаване придобитите кредитни точки от първоначалната акредитационна оценка с коефициент 1,5. В случаите на неуспешно преминаване на изпита фармацевтите да имат възможност да преминат обучението и чрез интернет базираната платформа за ПО, като при успех да се присъждат кредитни точки от първоначалната акредитационна оценка. Последното участниците предлагат да е свързано с допълнително заплащане.

Някои от участниците дори предлагат в близко бъдеще освен тестовата форма на изпит след всяко обучение да се въведе и практически изпит на определен период от време.

Развитието на ПО на магистър фармацевтите

По време на проучването бе отчетено мнението на участниците по отношение на ролята на съсловната организация, университетите и академичната общност, фармацевтичната индустрия и други заинтересовани страни за развитието на ПО на магистър-фармацевтите в България.

Роля на отделните структури на Българският Фармацевтичен Съюз

Според респондентите, съществено влияние върху проявлението на ролите на отделните структури имат характеристиките на РФК (брой членове, финансови приходи от външни източници и др.) и профила на членовете.

Като цяло според преобладаващата част от респондентите РФК могат да бъдат разделени в две категории – такива с „необходимите организационни възможности” и такива с „по-малки организационни възможности”. В първия случай водеща организационна роля според респондентите трябва да има Комисия по етика и качество (КЕК) на РФК на БФС и Управителен съвет на РФК. Респондентите привеждат примери на организиране на форми на ПО от страна на РФК без участието на централните органи на управление. Тези примери са както за най-големите РФК, така и за колегии с по-малко от 200 члена.

Интерес представлява дискусията по отношение на ролите на отделните структури при втория тип РФК. Респондентите се обединяват върху тезата, че в този случай водеща роля трябва да има Комисия по етика и качество (КЕК) на РФК на БФС, като инициатор на организацията по реализирането на конкретната форма на ПО. Респондентите отчитат факта, че членовете на всяка РФК имат предпочитания, както по отношение на времето и мястото на провеждане, така и по отношение на лекторите и темите на обучението. В случая КЕК е структурата, която в най-висока степен познава тези характерни особености и е в състояние да предложи такива форми на участие в ПО, които в максимална степен да покрият нуждите на отделните членове на съсловната организация. Респондентите в този случай посочват, че Комисия по качество на БФС трябва да оказва „...методическа помощ” при осъществяването на процеса, а Управителния съвет на БФС да поеме всички функции

по логистиката и финансирането на конкретното събитие.

Представителите на РФК с по-малко от 100 члена предлагат УС на БФС, в резултат от „...широко обсъждане“ и „...анкетно проучване върху нуждите на отделните членове“ да поеме цялостната организация по реализирането на т. нар. „...базови модули на ПО“. Респондентите определят тези модули като съвкупност от определен брой лекции, осигуряващи покриване на минималните изискуеми знания, както и нормативни изисквания по отношение на ПО. Визията на участниците е, че трябва да има поне два такива модула в рамките на една година. В същото време те се обединяват върху тезата, че отговорностите по финансирането и организирането на тази форма на ПО трябва да бъде ангажимент на УС на БФС. Интересно изискване е членовете на РФК да нямат „...каквито и да е финансови задължения свързани с участието си в тези обучения“.

Независимо от предпочитанията към един или друг вид форма на ПО и констатираните съществени различия между отделните РФК, респондентите се обединяват върху тезата, че е необходима колаборация между отделните управленски структури на централно и регионално ниво. Това партньорство респондентите виждат, както по осъществяването на отделните форми, независимо от факта, че във всеки конкретен случай ролята на една от тези структури е преобладаваща, така и по отношение на изграждането и приложението на цялостна стратегия свързана с развитието на ПО.

Част от респондентите отчитат необходимостта от партньорство свързано с разяснителна кампания за ползата и необходимостта от ПО, като съществен елемент от професионалното развитие на всеки един магистър-фармацевт.

Роля на университетите в ПО на магистър фармацевтите

Като цяло респондентите демонстрират отношение на респект към университетите и академичната общност. Въпреки това съществува консенсус, че университетите самостоятелно не би трябвало да организират форми на ПО.

Част от респондентите изразяват своите съмнения във връзка с организационните възможности на университетите. Тези съмнения са най-силни в посока разпространение на информацията и привличане на фармацевтите за участие в подобни обучения.

Респондентите се обединяват върху тезата, че БФС и неговите структури на централно и регионално ниво трябва да са изцяло отговорни за планирането, реализирането, отчитането и контрола на формите на ПО. Като в случая респондентите отчитат необходимостта от партньорство между БФС и академичната общност. Полето на сътрудничество е ясно дефинирано в съзнанието на участниците във фокус групата и е свързано с представянето на научните достижения в отделните области на познанието и приложението им в ежедневната дейност на фармацевта.

Преобладаващата част от респондентите са удовлетворени от настоящото сътрудничество между университетите и БФС. Привеждат се примери за подкрепата на академичната общност за реализирането на форми на ПО в РФК под 100 члена.

Респондентите адмирират реализирания проект между Фармацевтичния Факултет при Медицински Университет София. Проекта започва през 2013 година и се изразява в провеждането на целодневни образователни събития, организирани съвместно с академичното звено.

Съчетаването на няколко условия, като интересни теми, лектори с безупречна репутация, подходящо време на провеждане, достъпен начин за заявяване желание за участие и липса на финансови условия за участие създават интерес към тази

форма на ПО. Ето защо и респондентите я определят като „...удачна” и „...подходяща”, отразяваща необходимостта от съчетаването на представяне на научна и полезна за ежедневната практика на фармацевта информация.

Респондентите отправят препоръки подобни проекти да се реализират и с останалите фармацевтични факултети в медицинските университети.

Повече от половината респонденти отчитат като недостатък партньорството само с медицински университети. Поради специфичната дейност на магистър-фармацевта и необходимостта от придобиването на различни знания и умения те препоръчват „...отваряне на съсловната организация и към други университети”. Най-голяма според респондентите е необходимостта от подобно преориентиране в областта на икономическите дялове на научното познание.

Роля на фармацевтичната индустрия и други заинтересовани лица

Като цяло респондентите се отнасят негативно към участието на фармацевтичната индустрия и търговците на едро на лекарствени продукти в ПО. Сред участниците обаче се наблюдават съществени различия в разбирането за ролята на отделните участници във веригата на добавената стойност на лекарствата в ПО на магистър-фармацевтите.

Според някои респонденти фармацевтичната индустрия и търговците на едро, не бива да бъдат допускани до ПО под никаква форма. Респондентите демонстрират опасения за отрицателното влияние, което е възможно да оказат тези заинтересовани страни. Особено силно изразени са тези отношения към търговците на едро.

Друга част от респондентите признават ролята на фармацевтичната индустрия, като източник на иновации и фактор при развитие на научното познание. В тази връзка те не заемат тази крайна позиция и приемат присъствието на фармацевтичната индустрия и търговците на едро на лекарствени продукти в ПО. В същото време е ясно определена ролята им в процеса, по-скоро като „...източник на средства” и „...ресурсно звено”, а не като партньор на съсловната организация в процесите на планиране, контрол и отчитане.

Съществува консенсус между участниците във фокус групата, че оказването на влияние върху избора на теми и лектори, директни контакти с лекторите, независимо от причините за това и представянето на научна информация и продуктова/корпоративна информация от един и същи лектор в рамките на едно събитие е неприемливо. Наред с това като неподходящо се определя и участието им в организацията, разпространението на информацията за дадено събитие и контрола.

Преобладаващата част от респондентите намират за подходяща възможността да бъде предоставяна рекламна площ и/или рекламно време на заинтересованите лица. В този случай се ограничава до минимум възможността да се повлияе на процеса по провеждане на ПО и се поставя ясна разграничителна линия между научната част и продуктовото позициониране.

Съществуващата система до голяма степен гарантира спазването на принципи, които внасят гаранции за етичната същност на ПО и разграничаването на научната информация от тази стимулираща конкретен продукт и/или услуга.

Част от респондентите виждат възможността за изграждане на публично частни партньорства между БФС, университети, лечебни заведения и фармацевтичната индустрия. В случая се касае за дългосрочен проект, при който членове на РФК, придобиват допълнителни знания в областта на конкретно заболяване или състояние в рамките на университети и лечебни заведения. Впоследствие те предават тези

познания на членовете на РФК. Като цяло процеса се управлява от УС на БФС, а избора на тема на проекта, лечебните заведения и университети – бази за обучение, както и финансирането на процеса са споделена отговорност на БФС и фармацевтичната индустрия. Като в случая участието на повече от един участник е препоръчително. Тази идея намира подкрепа в участниците представители на РФК с над 100 члена. Останалите (РФК с под 100 члена) изразяват съмнение, че „...трудно биха могли да осигурят член на РФК който да е заинтересован, да притежава необходимите познания, презентационни умения и същото време да има мотивацията в продължение на няколко дни да отсъства от работното си място”.

Като цяло идеята се определя като интересна и полезна, но някои от участниците изразяват съмнения относно желанието за участие в подобно сътрудничество от страна на индустрията.

Заключение

Резултатите от дискусиите недвусмислено показват, че значението на ПО за професионалното развитие на магистър-фармацевтите нараства, поради непрекъснатото разрастване на научното познание, промяната във фокуса на фармацевтичната практика и реформите в здравеопазването осъществявани в условията на променящи се социално-икономически условия.

Съществуващата система на ПО изградена от БФС се възприема положително от представителите на РФК участващи в проучването.

В същото време те отправят препоръки с цел осъвременяване и развитие на системата. Особено внимание се отдава на въвеждането на система от санкции/поощрявания, периода на продължителност на един цикъл от ПО, проверката на придобитите знания и системата за определяне на акредитационната оценка на отделните събития.

Най-предпочитаната форма остава семинара, при който лектора представя материала лице в лице. Като се отчита предпочитание събитията да се провеждат на територията на РФК. Като трудно приложимо за малките РФК е уеб базираното ПО.

В рамките на дискусията ясно се очертава консенсусното мнение, че ПО трябва да дава възможност на фармацевтите, както да се запознаят с новостите в областта на медицината и фармацията, така и да придобият знания и умения, които да са приложими в ежедневната им практика.

Въпреки че респондентите демонстрират отношение на респект към университетите и академичната общност, те се обединяват върху тезата, че БФС и неговите структури на централно и регионално ниво трябва да са изцяло отговорни за планирането, реализирането, отчитането и контрола на формите на ПО.

Като цяло респондентите се отнасят негативно към участието на фармацевтичната индустрия и търговците на едро на лекарствени продукти в ПО. Сред участниците обаче се наблюдават съществени различия в разбирането за ролята на отделните участници във веригата на добавената стойност на лекарствата в ПО на магистър фармацевтите.

В заключение може да каже, че респондентите изразиха увереност във възможностите на съсловната организация да организира, администрира и контролира дейностите по провеждане на ПО на магистър-фармацевтите. Като представители на РФК, запознати в най-висока степен с нуждите и предпочитанията на фармацевтите, участниците в проучването представиха детайлни препоръки за развитие на системата на ПО.

ЛИТЕРАТУРА

- Accreditation Program for Continuing Pharmacy Education Activities The Admissions and Development Branch of the Ordre des pharmaciens du Québec, http://www.opq.org/cms/Media/374_38_frCA_0_accreditation_program_for_continuing_pharmacie_education_activities.pdf) (достъпен към 30.8.2014).
- Anderson CI. et al., The WHO UNESCO FIP Pharmacy Education Taskforce, Hum Resour Health. 2009; 7: 45. Published online Jun 5, 2009. doi: 10.1186/1478-4491-7-45 PMID: PMC2697153.
- Developing pharmacy practice – A focus on patient care, World Health Organization and International Pharmaceutical Federation, 2006.
- European Community Pharmacy Blueprint, Pharmaceutical Group of the European Union, <http://www.pgeu.eu/en/policy/19-the-european-community-pharmacy-blueprint.html> (достъпен към 30.8.2014).
- <http://www.bphu.bg/>
- Ibrahim M., Assessment of Egyptian pharmacists' attitude, behaviors, and preferences related to continuing education, Int J Clin Pharm., 2012 Apr;34(2):358-63. doi: 10.1007/s11096-012-9616-4. Epub 2012 Feb 22.
- Stoimenova A., et al., Continuing professional education of bulgarian pharmacists 2007–2009, Acta Medica Bulgarica, Vol. XXXVIII, 1, 2011, 90–98.
- Tuesca-Molina R, Guallar-Castillón P, Banegas-Banegas JR, Graciani-Perez Regadera A. Determinants of therapeutic compliance in elderly over 60 years old in Spain. Gac Sanit 2006; 20(3): 220–7.
- Акпинар А., и колектив, Продължаващото професионално обучение в контекста на ученето през целия живот в България – Доклад от партньорско посещение, http://refernet.hrhc.bg/ivo/refer_net/website_uploads/File/filetracking/Peer%20review%20report%20BG.pdf.(достъпен към 30.8.2014)
- Закон за здравето, в сила от 01.01.2005 г., Обн. ДВ. бр.70 от 10 Август 2004 г., последно изменен и допълнен ДВ. бр.1 от 3 Януари 2014 г.
- Закон за съсловната организация на магистър-фармацевтите, Обнародван. ДВ. бр.75 от 12 Септември 2006 г., последно изменен. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010 г.
- Торньова Б., Шопов Д., Мотивацията на медицинските специалисти като условие за успеха на продължаващото им обучение, Union of Scientists Stara zagora – International Scientific Conference, Jiny 5–6, 2008.

ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА МАГИСТЪР-ФАРМАЦЕВТИТЕ, СВЪРЗАНИ СЪС СИСТЕМАТА НА ПРОДЪЛЖАВАЩОТО МЕДИЦИНСКО ОБУЧЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА НЕЙНОТО РАЗВИТИЕ

Резюме

Значението на продължаващото медицинско обучение за професионалното развитие магистър-фармацевтите нараства, поради непрекъснатото разрастване на научното познание, промяната във фокуса на фармацевтичната практика и реформите в здравеопазването осъществявани в условията на променящите се социално-икономически условия. Съществуващата система на продължаващо обучение (ПО) изградена от БФС съчетава в себе си модели и добри практики доказали своята ефективност и професионалния опит на редица специалисти от университетите и фармацевтичния бизнес и практика. В същото време динамичното развитие на фармацевтичната професия и иновациите в областта на информационните технологии поражда нови потребности и нови възможности пред ПО. Целта на настоящото изследване е да се установят нагласите сред представителите на органите на управление на БФС относно съществуващата система на ПО на магистър-фармацевтите и възможностите за нейното развитие.

Ключови думи: продължаващо медицинско обучение, професионално развитие, фармацевти

STUDY OF THE ATTITUDES OF PHARMACISTS TO THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION IN BULGARIA AND THE POSSIBILITIES FOR ITS DEVELOPMENT

Abstract

The significance of continuing education for professional development of pharmacists is increasing due to the continuous expansion of scientific knowledge, the change in the focus of the practice of pharmacy and healthcare reforms undertaken in the context of changing socio-economic conditions. The existing system of continuing education established by Bulgarian pharmaceutical union combines models and best practices that have proven to be effective with the experience of a number of professionals from the universities, pharmaceutical business and practice. At the same time, the dynamic development of the pharmaceutical profession and the innovative development in the field of information technology are leading to new needs and new opportunities for continuing education. The purpose of this study was to determine the attitudes among the representatives of the governing bodies of the regional pharmaceutical structures of Bulgarian pharmaceutical union on the existing system of continuing education of Masters of Pharmacy and the opportunities for its development.

Key words: continuing education, pharmacists, professional development